

Nr 62.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionsförbättring åt f. d. kaptenen N. J. A. Helleday; given Stockholms slott den 6 februari 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. kaptenen i armén, f. d. löjtnanten av första klassen vid Södermanlands regemente Nils Johan August Helleday må från och med ingången av år 1919 under sin återstående livstid uppbära pensionsförbättring till belopp av 1,080 kronor för år räknat, att åtnjutas i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 20 augusti 1919 angående grunder för pensionsförbättring för viss personal vid armén och utgå från anslag, som för beredande av sådan pensionsförbättring beviljats eller kan komma att beviljas.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

---

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 6 februari 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, yttrade härefter:

»Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition till 1919 års lagtima riksdag (nr 276) därom gjorda framställning beviljade riksdagen medel för beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid armén.

Enligt de av riksdagen godkända, genom kungl. kungörelse den 20 augusti 1919 (Svensk författningssamling nr 538) fastställda grunderna för ifrågavarande pensionsförbättring tillkommer dylik förmån endast den, som vid avgång *efter uppnådd åldersgräns* är berättigad till såväl pension som fyllnadspension samt därjämte vid avgången åtnjuter tillfälligt löneförbättring enligt av riksdagen år 1918 eller senare godkända grunder. Den, som avgått från tjänsten under år 1918 eller vid slutet av samma år, äger åtnjuta pensionsförbättring med hälften av det belopp, som eljest skolat tillkomma honom.

Uti det av arméns och marinens avlöningssakkunniga den 14 februari 1919 avgivna betänkande med förslag i ämnet, som låg till grund för

nyssnämnda proposition, framhöllo de sakkunniga, att därest fråga skulle uppkomma om pensionsförbättring för tjänst innehavare, som till följd av olycksfall i tjänsten eller eljest till följd av skada eller sjukdom, vanförhet eller lyte befunnes för framtiden oförmögen till tjänstgöring och på grund härav måste före uppnådd pensionsålder avgå med viss pension, sådan fråga torde särskilt böra underställas riksdagens prövning.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har f. d. kaptenen i armén, f. d. löjtnanten av första klassen vid Södermanlands regemente Nils Johan August Helleday, vilken på grund av kroppsskada, ådragen i tjänsten, erhållit avsked med pension och fyllnadspension från och med den 1 juli 1918, anhållit att komma i åtnjutande av pensionsförbättring.

Ansökan av
f. d. kaptenen
N. J. A.
Helleday.

Rörande Helledays invaliditet m. m. har chefen för Södermanlands regemente meddelat följande:

Yttrande av
chefen för
Söderman-
lands rege-
mente.

Helleday hade första dagarna i januari månad 1915 i Strängnäs insjuknat i influensa. Efter att omkring den 17 i samma månad känt sig härifrån (något så när återställd, hade han inställt sig till tjänstgöring som adjutant vid regementets i Örebro förlagda avdelningar. Kylan hade där vid denna tid varit synnerligen pressande och gjort Helledays tjänstgöring mycket krävande. Efter en i tjänsten företagen ridtur hade Helleday ånyo insjuknat, men trots detta dock fortfarande sökt att upprätthålla sin tjänst. Hans tillstånd hade dock dag från dag försämrats, och den 30 januari hade han under väg till sin bostad fallit omkull och förlorat medvetandet. Han hade då omhändertagits av närboende och förts till länslasarettet, där han sedan under 2 $\frac{1}{2}$ månad vårdats för infektion i högra knäleden (recidiv av influensa). Efter att härefter hava dels vårdats i sitt hem i Strängnäs, dels intill juni månads ingång legat under behandling på professor Haglunds klinik i Stockholm, hade Helleday förts till Strömstad, där han — efter sju månaders sängliggande — tillfrisknat så mycket, att han med tillhjälp av kryckor börjat kunna förflytta sig. Efter denna tid hade Helleday allt fortfarande under två års tid undergått specialvård såväl i Stockholm som Strömstad utan att ändock rörelseförmågan i högra knäleden återkommit, och hade han på grund härav förklarats till krigstjänst oduglig samt genom kungl. brev den 18 juni 1918 erhållit avsked med pension och fyllnadspension.

Till slut ville regementschefen framhålla, dels att vid krigsrätt fullt styrkts, att Helleday under utövning av sin tjänst som officer ådragit sig den invaliditet, han lede av, dels att han, så vitt regementschefen visste, ej ägde personlig förmögenhet, utan för sig och sin familjs uppehälle

vore fullt beroende av den honom tilldelade pensionen och den lön han uppburde i sin nuvarande anställning vid Barnängens tekniska fabrik.

Yttrande av
direktionen
över arméns
pensionskassa.

Över ifrågavarande ansökning har direktionen över arméns pensionskassa den 1 oktober 1919 avgivit utlåtande samt därvid anfört följande:

Kaptenen Helleday vore född den 7 juni 1881, hade kommit i tjänst den 5 juni 1901 och utnämnts till underlöjtnant den 5 februari 1904. Han hade befordrats till löjtnant av andra klassen den 8 juni 1906 och till löjtnant av första klassen den 9 juni 1911 samt genom kungl. brev den 18 juni 1918 jämlikt 6. punkten i pensioneringsgrunderna för armén, sådan punkten lydde enligt kungörelsen den 17 september 1914, erhållit avsked från innehavande beställning såsom löjtnant av första klassen med rätt från och med den 1 juli 1918 till pension och fyllnadspension motsvarande lönens hela belopp eller 1,500 kronor, därav 375 kronor i sjunde klassen av arméns pensionskassa och 1,125 kronor fyllnadspension av statsmedel.

Vid sitt avsked hade Helleday alltså räknat en levnadsålder av 37 år 21 dagar samt en tjänstetid av 17 år 21 dagar efter tjugonde åldersåret, därav 2 år 4 månader 3 dagar såsom underlöjtnant, 5 år 1 dag såsom löjtnant av andra klassen och 7 år 19 dagar såsom löjtnant av första klassen, samt åtnjutit tillfällig löneförbättring med 1,200 kronor.

Enligt kungörelsen den 20 augusti 1919 angående grunder för pensionsförbättring för viss personal vid armén utgjorde pensionsförbättringen för en löjtnant av första klassen med minst 9 tjänstår såsom sådan vid normal avgång 1,380 kronor, och i § 4 mom. 3 samma kungörelse stadgades, att den, som avgått från tjänst under år 1918 eller vid slutet av samma år, ägde åtnjuta halv pensionsförbättring.

Ehuru Helleday alltså avgått under år 1918, ansåge direktionen likväl vid det förhållandet, att han avgått på grund av genom utövningen av sin tjänst ådragen skada och i följd härav författningsenligt erhållit pension och fyllnadspension motsvarande lönens hela belopp, sig böra tillstyrka, att även pensionsförbättring motsvarande löneförbättringens hela belopp eller 1,200 kronor måtte honom tillerkännas från och med den 1 januari 1919.

Yttrande av
statskontoret.

Uti den 4 november 1919 avgivet utlåtande i ärendet har statskontoret anfört följande:

Enligt stadgande i § 4 av kungörelsen den 20 augusti 1919 angående grunder för pensionsförbättring för viss personal vid armén till-

komme sådan pensionsförbättring endast den, som avgått efter uppnådd åldersgräns. Sökanden, som avgått i förtid till följd av genom utövningen av sin tjänst ådragen skada, vore alltså icke berättigad till sådan pensionsförbättring. Han vore emellertid i åtnjutande av pension från arméns pensionskassa jämte fyllnadspension till belopp av 1,500 kronor i egenskap av f. d. löjtnant av första klassen och hade jämväl åtnjutit tillfällig löneförbättring. Sålunda syntes han fylla övriga förutsättningar, som i nämnda författning uppställts för erhållande av pensionsförbättring. Här syntes därför föreligga ett sådant fall, som de sakkunniga, vilkas betänkande låge till grund för propositionen nr 276/1919 angående nämnda pensionsförbättring, åsyftat, då de framhållit, att bland de personalgrupper, som deras förslag avsåge, avgång från tjänsten kunde förekomma under förhållanden, då de föreslagna villkoren för erhållande av pensionsförbättring icke vore uppfyllda, men åtgärd likväl ansåges påkallad för beredande av höjning i den för vederbörande befattningshavare stadgade pensionen och att i sådant fall frågan om pensionsförbättring borde göras till föremål för särskild framställning till riksdagen.

På grund av vad sålunda förekommit ville det synas statskontoret, som om sådan åtgärd borde vidtagas för beredande av pensionsförbättring åt sökanden.

Därest sökanden i allo uppfyllt villkoren för erhållande av pensionsförbättring, skulle beloppet därav för honom, som vid avgången den 1 juli 1918 från beställningen på aktiv stat, innehaft mer än 6 men mindre än 9 tjänstår såsom löjtnant av första klassen, hava utgjort hälften av 1,130 kronor. Det högsta belopp, som i pensionsförbättring kunde tillkomma löjtnant av första klassen, vore bestämt till 1,380 kronor och tillkomme den, som avginge efter utgången av år 1918 och innehade minst 9 tjänstår i den beställning, från vilken avgång skedde. När det gällde pension för den, som i likhet med sökanden på grund av i tjänsten ådragen skada nödgats lämna tjänsten, vore emellertid pensionsbeloppet oberoende av antalet tjänstår.

Beträffande beloppet av pensionsförbättringen ansåge statskontoret, att det i och för sig vore billigt, att sökanden erhöle det högsta belopp, som enligt ovannämnda kungörelse kunde utgå, men med hänsyn därtill att den, som avgått ur aktiv tjänst före år 1918, icke undfått någon pensionsförbättring alls samt att den i § 4 mom. 3 av meranämnda författning intagna bestämmelsen vore avsedd att medföra en mjukare övergång från äldre till nuvarande förhållanden, funne statskontoret anledning föreligga att i detta fall stanna vid ett belopp, motsvarande

hälften av 1,380 kronor. På grund härav och då pensionsförbättringen i detta fall, där pensionen åtnjöttes från arméns pensionskassa, syntes lämpligen böra anvisas att utgå från det under tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till pensionsförbättring för viss personal vid armén, hemställde statskontoret, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att sökanden finge uppbära pensionsförbättring till belopp av 690 kronor att åtnjutas i enlighet med bestämmelserna i förenämnda kungörelse den 20 augusti 1919 och utgå från anslag, som beviljats eller kunde komma att beviljas till pensionsförbättring för viss personal vid armén.

Yttrande av
arméns och
marinens av-
löningssak-
kunniga.

Arméns och marinens avlöningssakkunniga hava därefter anmodats yttra sig i ämnet samt med anledning härav i skrivelse den 17 november 1919 anfört följande:

Enligt punkten 6 i pensioneringsgrunderna för arméns personal, sådan nämnda punkt lydde enligt kungörelsen den 17 september 1914, vore den, som till följd av olycksfall i tjänsten eller eljest till följd av skada eller sjukdom, vilken han genom utövningen av sin tjänst ådragit sig, befunnes för framtiden oförmögen till tjänstgöring, skyldig att avgå från tjänsten med rätt till pension och fyllnadspension, uppgående till lönens hela belopp.

Med tillämpning av dessa bestämmelser hade sökanden genom kungl. brev den 18 juni 1918 beviljats avsked från innehavande beställning såsom löjtnant av första klassen, med rätt från och med den 1 juli 1918 till pension och fyllnadspension motsvarande lönens hela belopp eller 1,500 kronor.

Direktionen över arméns pensionskassa hade med anledning av föreliggande ansökning föreslagit, att sökanden måtte från och med den 1 januari 1919 komma i åtnjutande av pensionsförbättring med 1,200 kronor eller samma belopp, som han vid avskedet ägt uppbära såsom tillfällig löneförbättring.

Statskontoret hade däremot ansett, att det i och för sig vore billigt, att sökanden erhöle pensionsförbättring med det högsta belopp, som enligt kungörelsen den 20 augusti 1919 angående grunder för pensionsförbättring för viss personal vid armén kunde utgå såsom pensionsförbättring till en löjtnant av första klassen, eller 1,380 kronor. Med hänsyn därtill att den, som avgått ur aktiv tjänst före år 1918, icke undfått någon pensionsförbättring alls, samt att den i § 4 mom. 3 av sistnämnda författning intagna bestämmelsen vore avsedd att medföra en mjukare övergång från äldre till nuvarande förhållanden, hade emellertid

statskontoret funnit anledning föreligga att i detta fall stanna vid hälften av nyssnämnda belopp eller 690 kronor.

Beträffande statskontorets yttrande i frågan tilläte sig de sakkunniga i övrigt anmärka, att, därest sökanden i allo uppfyllt villkoren för erhållande av pensionsförbättring, han varit berättigad att i sådant hänseende tillgodoräkna sig minst 9 tjänstår — icke minst 6 och mindre än 9 tjänstår — då nämligen på grund av stadgandet i § 1 mom. 2 i nyssnämnda kungörelse den 20 augusti 1919, jämfört med kungörelsen den 20 juni 1918 angående grunder för tillfällig löneförbättring under åren 1918 och 1919 för viss personal vid armén, även den tid, varunder sökanden varit löjtnant av andra klassen, bort tillgodoföras honom för för erhållande av pensionsförbättring.

Ehuru sökandens avsked ägt rum under sådana förhållanden, att de enligt omförmälda kungörelse den 20 augusti 1919 gällande allmänna grunderna för beredande av pensionsförbättring icke ägde tillämpning å honom, syntes det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att han komme i åtnjutande av någon förhöjning i det honom författningsenligt tillkommande pensionsbeloppet. De sakkunniga tilläte sig ock erinra, hurusom de sakkunniga i sitt den 14 februari 1919 avgivna betänkande och förslag rörande pensionsförbättring för viss personal vid armén och marinen (jfr prop. 276/1919, sid. 32) uttalat, att därest fråga skulle uppkomma om pensionsförbättring för tjänstinnehavare, som till följd av olycksfall i tjänsten eller eljest till följd av skada eller sjukdom, vanförhet eller lyte befunes för framtiden oförmögen till tjänstgöring och på grund härav måste före uppnådd pensionsålder avgå med viss pension, sådan fråga torde särskilt böra underställas riksdagens prövning.

Beträffande beloppet av den pensionsförbättring, som i förevarande fall borde tillerkännas sökanden, kunde de sakkunniga emellertid icke ansluta sig till vare sig direktionens över arméns pensionskassa eller statskontorets förslag.

Enligt gällande pensioneringsgrunder för arméns personal vore löjtnant av första klassen, som avginge från tjänsten efter uppnådd pensionsålder, berättigad att uppbära pension och fyllnadspension med sammanlagt 80 procent av lönen eller således 1,200 kronor. Härtill komme numera pensionsförbättring med växlande belopp allt efter antalet tjänstår, högst 1,380 kronor, vadan sammanlagda pensionen komme att utgöra högst 2,580 kronor.

Sökanden hade alltså vid sin avgång på grund av punkten 6 i pensioneringsgrunderna erhållit pension och fyllnadspension med 300 kronor

högre belopp än han skulle ägt uppbära, om han kvarstått såsom löjtnant av första klassen till uppnådd pensionsålder och då pensionerats enligt nämnda grunder utan att erhålla någon pensionsförbättring. Om han därutöver, såsom statskontoret ansett i och för sig vara billigt, skulle erhålla pensionsförbättring med det högsta belopp, som enligt kungörelsen den 20 augusti 1919 kunde utgå till löjtnant av första klassen, eller 1,380 kronor, skulle sammanlagda beloppet av pension, fyllnadspension och pensionsförbättring likaledes komma att med 300 kronor överstiga det högsta pensionsbelopp, som enligt nu gällande bestämmelser kunde, med inräknande av pensionsförbättring, tillkomma löjtnant av första klassen. Även enligt det av direktionen över arméns pensionskassa framställda förslaget skulle sökanden erhålla ett större sammanlagt pensionsbelopp — 2,700 kronor — än som med nuvarande bestämmelser kunde tillkomma löjtnant av första klassen.

Enligt gällande pensionslag för civila tjänst innehavare vore den, som avginge på grund av olycksfall i tjänsten, berättigad till pension med enahanda belopp som det vid tiden för olycksfallet för honom gällande pensionsunderlag. Civil tjänst innehavare kunde således i händelse av olycksfall såsom regel icke komma i åtnjutande av högre pension, än som skulle tillkomma honom vid avgång från tjänsten på grund av uppnådd åldersgräns.

Vid sådant förhållande och med hänsyn jämväl därtill, att den numera medgivna pensionsförbättringen för arméns personal vore byggd på grunder, som i det väsentliga anslöte sig till den civila pensionslagen, ansåge de sakkunniga, att den pensionsförbättring, som nu borde medgivas sökanden Helleday, icke borde sättas högre, än att hans pension, fyllnadspension och pensionsförbättring sammanlagt komme att uppgå till det belopp, vartill nämnda förmåner enligt nu gällande bestämmelser skolat belöpa sig, därest han avgått efter uppnådd pensionsålder. Enligt denna beräkningsgrund skulle sökandens pensionsförbättring komma att uppgå till $[(1,200 + 1,380) - 1,500 =]$ 1,080 kronor.

Därest man vidare skulle, såsom statskontoret ansett lämpligt, vid bestämmandet av den sökanden tillkommande pensionsförbättringen tilllämpa föreskriften i § 4 mom. 3 av kungörelsen den 20 augusti 1919, enligt vilken den, som avgått från tjänsten under år 1918 eller vid slutet av samma år, ägde åtnjuta pensionsförbättring med allenast hälften av det belopp, som eljest skolat tillkomma honom, skulle pensionsförbättringen för Helleday komma att uppgå till endast $[(1,200 + \frac{1,380}{2}) - 1,500 =]$ 390 kronor. Det borde emellertid anmärkas, att syftet med denna be-

stämmelse varit att hindra, att en alltför skarp motsättning skulle uppstå mellan pensionsbeloppen för det antal beställningshavare, som avgått under år 1917, och dem, som avgått under den närmaste tiden därefter. Då i förevarande fall fråga vore om en enstaka beställningshavare, som av särskild anledning, nämligen på grund av skada, ådragen under tjänstutövning, tvingats avgå i förtid, syntes de skäl, som föranlett berörda stadgande, icke här vara tillämpliga och sålunda någon sådan reduktion, som i stadgandet avsåges, icke böra i förevarande fall ifrågakomma.

På grund härav hemställde de sakkunniga, att framställning måtte göras hos riksdagen om beviljande åt sökanden av pensionsförbättring till belopp av 1,080 kronor, att utgå från och med ingången av år 1919.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, avsåg 1919 års riks- Departements-
chefen. dags beslut om pensionsförbättring åt viss personal vid armén endast sådan personal, som avgått ur tjänst efter uppnådd åldersgräns, under det att frågan om beredande av dylik förmån åt befattningshavare, som till följd av skada eller sjukdom måste avgå i förtid, lämnades öppen för att framdeles regleras i varje särskilt fall. Då jag anser rättvisan och billigheten kräva, att sökanden, som tillhör sistnämnda personalkategori, kommer i åtnjutande av någon pensionsförbättring, finner jag mig böra tillstyrka, att riksdagens medgivande härutinnan inhämtas.

I fråga om pensionsförbättringens belopp, rörande vilket direktionen över arméns pensionskassa, statskontoret och avlöningssakkunliga kommit till olika resultat, ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag, enär detta synes mig bäst överensstämma med de principer, som ligga till grund för de av statsmakterna godkända allmänna bestämmelserna angående pensionsförbättring för militär personal.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. kaptenen i armén, f. d. löjtnanten av första klassen vid Södermanlands regemente Nils Johan August Helleday må från och med ingången av år 1919 under sin återstående livstid uppbära pensionsförbättring till belopp av 1,080 kronor för år räknat, att åtnjutas i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 20 augusti 1919 angående grunder för pensionsförbättring för viss personal vid armén och utgå från anslag, som för beredande av sådan pensionsförbättring beviljats eller kan komma att beviljas.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thomas Adlercreutz.